

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет комп'ютерних наук,
управління та адміністрування
Кафедра публічного управління та
менеджменту природоохоронної
діяльності

Бакалаврська кваліфікаційна робота

на тему: Організаційні шляхи та економіко-екологічні умови розвитку
аквакультури

Виконав студент 4 року навчання
групи У- 41
спеціальність 073 «Менеджмент»,
Ішанкулов Шарух

Керівник д.е.н., проф.
Рубель Олег Євгенович

Консультант

Рецензент д.е.н., проф.
Степанов Вячеслав Миколайович

Одеса 2020

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні світові реалії продовольчої безпеки та економічного зростання пояснюють значний інтерес до сегменту аквакультури. Загальносвітовою тенденцією є перехід від промислу до культивування гідробіонтів. Аквакультура характеризується як один із секторів харчового виробництва у світі, які зростають найшвидше: у 2012 році світове виробництво аквакультури досягло чергового історичного максимуму й тепер дає майже половину всієї риби, призначеної для харчування людей. Очікується, що ця частка до 2030-го року збільшиться до 62%. Забезпечити максимальне використання можливостей аквакультури на принципах сталості в кожному регіоні є, на нашу думку, важливим завданням національної економіки України.

Україна має унікальний природно-ресурсний потенціал для ефективної аквакультури. Проте донедавна вона не розглядалася як важливий і перспективний вид господарської діяльності, їй необґрунтовано відводилася другорядна роль, мала місце недооцінка існуючих можливостей внутрішніх водойм. Так, за даними Державного агентства рибного господарства, із 250 тис. га водних угідь, придатних до аквакультури, сьогодні задіяна лише половина. З них 60% використовуються неефективно, мають низькі показники рибопродуктивності. В останні декілька років почалася системна робота по створенню інституціональної бази для аквакультурної діяльності зі спробами імплементації світового досвіду аква- та марікультури із національним рибогосподарським комплексом. Зазначені процеси тривають на фоні складної фінансово-економічної ситуації в державі, наслідки цього відбиваються також і на секторі рибного господарства, в якому спостерігається критичний рівень імпортозалежності рибного ринку, недофінансування державних і регіональних рибогосподарських програм, наявність тіньового галузевого сектора, погіршення стану водних екосистем тощо.

Мета і задачі дослідження. оцінка економіко-екологічного стану та перспектив розвитку аквакультури.

Реалізація мети роботи обумовила наступні завдання дослідження: визначити основні рекомендації, спрямовані на максимальне використання регіонального потенціалу для потреб аквакультури. У процесі роботи проведено узагальнення інституційної специфіки аквакультурної діяльності в Україні із визначенням деструктивів від впливу основних регуляторних чинників на рибогосподарський комплекс регіону. Вагомим результатом роботи є визначення напрямів необхідної трансформації діючої системи управління галуззю.

Об'єктом дослідження є комплекс теоретичних і прикладних аспектів розвитку аквакультури.

Предметом дослідження є основні умови та процедури формування і реалізації ефективної політики розвитку аквакультури.

Методи дослідження. Були використані як загальнонаукові методи наукового пізнання, так і спеціальні методи економічних досліджень. Монографічний та історичний методи було використано при аналізі етапів формування та розвитку ринку аквакультури. Системно-структурний аналіз було використано при визначенні галузевої й територіальної структури аквакультури. Статистично-економічні методи, зокрема факторного та кореляційно-регресійного аналізу було використано при встановленні статистичних залежностей розвитку аквакультури.

Результати, їх новизна, теоретичне та практичне значення. У дипломній роботі досліджено та обґрунтовано сутність процесу екологізації розвитку аквакультури.

Рекомендації щодо використання результатів роботи з зазначенням галузі застосування. Висновки та рекомендації роботи доведені до рівня конкретних рекомендацій і можуть бути використані у практичній діяльності рибників.

Перелік ключових слів: екологізація, аквакультура, сталий розвиток, ринок рибної продукції, управлінські механізми, спеціальне товарне рибне господарство, управління рибним господарством.

РЕЦЕНЗІЯ

на дипломну роботу за темою:

Організаційні шляхи та економіко-екологічні умови розвитку аквакультури

Студента групи У – 41 __ Ішанкулова Шаруха

№№ п/п	Розділи	Зміст, коментарій до розділу	Відмітка
1	Ознака кваліфікаційної роботи	Реальний	реальний
		Академічний	
2	Напрямок кваліфікаційної роботи	Інженерний	
		Науково-дослідний	науково-дослідний
3	Відповідність змісту кваліфікаційної роботи назві теми	(відповідає, не відповідає)	відповідає
4	Закінченість дослідження з теми кваліфікаційної роботи	(так, ні)	так
5	Елементи наукової новизни	В чому вони полягають	Оцінено сутність аквакультури
6	Якість оформлення кваліфікаційних робіт	Відповідність вимогам оформлення (відповідає, не відповідає)	відповідає
7	Недоліки у виконаній роботі	Перелік недоліків та зауважень	Недостатньо пророблені прикладні аспекти
8	Загальна оцінка	За національною шкалою та шкалою ECTS	добре, 80 В

присвоїти кваліфікацію бакалавр менеджменту

(пропозиція щодо присвоєння відповідної кваліфікації)

Рецензент _____ д.е.н., проф.
(підпис)

В.М. Степанов

Висновок керівника дипломної роботи

Студенту Ішанкулову Шаруху було поставлено за мету оцінку економіко-екологічного стану та перспективи розвитку аквакультури. Реалізація мети роботи обумовила наступні завдання дослідження: визначити основні рекомендацій, спрямовані на максимальне використання регіонального потенціалу для потреб аквакультури. У процесі роботи проведено узагальнення інституційної специфіки аквакультурної діяльності в Україні із визначенням деструктивів від впливу основних регуляторних чинників на рибогосподарський комплекс регіону. Вагомим результатом роботи є визначення напрямів необхідної трансформації діючої системи управління рибною галуззю.

Під час роботи автор проявив достатню для бакалавра кваліфікацію самостійність, творчий підхід до вирішення поставлених завдань, вміння працювати з законодавчою та нормативною базою, аналізувати отримані результати, достатній обсяг та рівень знань, вміння раціонально та ефективно використовувати їх при розробці поставленого завдання.

Практична значущість досягнутих результатів полягає в виявленні тенденцій активізації аквакультури в Україні.

Календарний графік проведення дослідження суворо дотримувався, а дипломна робота заслуговує оцінки добре (80).

Поставлені автором завдання були успішно виконані. Дипломна робота відповідає завданню та вимогам, які пред'являються до оформлення та змісту і рекомендується до захисту, а його автор Ішанкулов Шарух заслуговує на присвоєння кваліфікації магістр менеджменту.

Керівник проекту (роботи) _____ Рубель О.Є.
(підпис)

“ _____ ” _____ 2020 року

Висновок кафедри, циклової комісії про магістерську роботу

Дипломна робота розглянута.

Студент Ішанкулов Шарух
(прізвище та ініціали)

допускається до захисту даного проекту (роботи) в Атестаційній комісії.

Завідувач кафедри публічного управління та менеджменту природоохоронної діяльності

(підпис)
“ _____ ” _____ 2020 року

Павленко О.П.
(прізвище та ініціали)

ВИСНОВКИ

1. Загалом в Одеській області констатується, як і раніше, інституційна неготовність регіонального менеджменту до вирішення проблем аквакультури, це обумовлено відсутністю відповідної управлінської одиниці в головному управлінні агропромислового розвитку Одеської ОДА з питань рибогосподарського комплексу, включаючи аквакультуру.

2. В Одеській області найбільш розвинутим напрямом аквакультури є система штучного відтворення водних біоресурсів за рахунок використання режимів СТРХ на найбільш перспективних водоймах. Державні риборозплідники знаходяться у критичному стані та функціонально виключені з процесу відтворення біоресурсів в області. Вважаємо доцільним ставити питання про децентралізацію управління зазначеними підприємствами та повернення їх під регіональне управління з подальшою розробкою пакету антикризових заходів, спрямованих на оновлення їх діяльності по забезпеченню рибогосподарського комплексу регіону посадковим матеріалом.

3. Рекомендації та пропозиції в розрізі основних об'єктів рибництва наступні. На основі розрахунків біологічно обґрунтованих щорічних обсягів зариблення необхідно визначити певних виконавців робіт із вирощування рибопосадкового матеріалу серед підприємств області шляхом укладення довгострокових договорів. Це дасть змогу завантажити потужності регіональних рибницьких підприємств (риборозплідники та ставковий фонд) і скасувати практику закупівлі посадкового матеріалу за межами області. Доцільно додати, що планові нормативи по обсягах зариблення з'явилися тільки в поточному році, з моменту прийняття регіональної програми «Рибне господарство Одещини, 2014-2017 роки», в заходи якої внесено зариблення внутрішніх водойм цінними видами риб. Це дозволить частково вирішити проблему із запровадженням механізму розподілу обсягів щорічного відтворення між користувачами та, як результат, регулювати та контролювати

відтворювальні процеси. Невирішеною залишається системна проблема, пов'язана з недосконалістю ціноутворення на проведення робіт зі штучного відтворення, вирішення якої потребує перегляду встановлених МінАПК нормативів фінансування відтворення у внутрішніх водоймах і Азово-Чорноморському басейні.

4. Для відтворення осетрових доцільне створення в області мережі риборозплідників, включаючи і ТОВ «Одеський осетринницький комплекс», формування для них маточного поголів'я плідників осетрових, занесених до Червоної книги України, з річок Дунай і Дністер і збільшення на цій основі обсягів вселення молоді в басейни зазначених рік. Для відтворення піленгаса та інших кефалевих видів риб пропонуємо також суттєво розширити мережу існуючих риборозплідників ТОВ «ГМТО», створити нові, сформувати їх маточне поголів'я та збільшити обсяги вселення об'єктів акліматизації у внутрішні солонкуватоводні водойми. За оцінками спеціалістів, пропозиції дозволять суттєво підвищити рибопродуктивність прісноводних водойм (збільшення вилову до 2020-го року до 5 тис. т на рік) та чорноморських лиманів (збільшення вилову до 2020-го року до 1 тис. т на рік); поліпшити стан запасів осетрових видів риб у трансграничних річках Дунай і Дністер і в північно-західній частині Чорного моря; створити сприятливі умови для подальшого розвитку аквакультури і відтворення інших перспективних морських об'єктів - камбали-калкана, камбали-глоси, морського язика та інших видів риб; активізувати розвиток рибної галузі регіону за рахунок розширення міжнародного співробітництва з Республікою Молдова, придунайськими країнами та країнами Чорноморського регіону. Для розвитку міжнародного партнерства необхідні регіональні ініціативи: пошук інформаційного та технологічного співробітництва. Від регіонального державного менеджменту потрібно винесення на рівень своїх міжнародних контактів інформації про інвестиційну привабливість Одеського регіону для розвитку аква- і марикультури.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України, 8 липня 2011 року/ Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3677-17>

2. Про аквакультуру: Закон України, 18 вересня 2012 року / Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5293-17>

3. Алексахина Л. В. Функционально-компонентная структура рыбохозяйственного комплекса региона как элемента обеспечения его продовольственной безопасности / Л. В. Алексахина // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки». - Чернігів: ЧДТУ, 2011. - №2(50). - С. 140-147.

4. Будниченко В. А. Рыболовство и производство аквакультуры в Украине и перспективы их развития / В. А. Будниченко // Рибне господарство України. — 2011. - № 5. - С. 56-61.

5. Вдовенко Н. М. Сучасний стан та напрями розвитку рибного господарства в Україні / Н. М. Вдовенко // Економіка АПК. - 2010. -№3.-С. 15-20.

6. Клейнер Г.Б. Новая теория экономических систем и ее приложения. На пути к созданию целостной экономической теории // Вестник РАН. №9. 2011г. С.794-809.

7. Фесенко О.А. Системное представление рыбохозяйственного комплекса в интересах регионально-отраслевого стратегирования / Тез. докладов Четырнадцатого всероссийского симпозиума 9-10 апреля 2013 г. [«Стратегическое планирование и развитие предприятий»]. - Москва: ЦЭМИ РАН, 2013. - С.166 - 169.

8. Фесенко О.А. Экологизация рыбохозяйственного комплекса: теоретический базис и концептуальное наполнение в интересах экономико-экологического анализа / Фесенко О.А. // Теоретические и прикладные аспекты экономико-экологического анализа в управлении преобразующей

деятельностью: монография / ИПРЭЭИ НАН Украины. - Одесса: ИПРЭЭИ НАН Украины, 2014. - С. 170 -176.

9. Фесенко О.А. Регионально-отраслевое стратегирование: предметное поле, проблемы и перспективные подходы к решению / О.А.Фесенко // Економіст. - 2013. - №2. - С. 39-43.

10. Фесенко О.О. Інституціональна трансформація компенсаційного механізму в рибному господарстві України / О.О.Фесенко, Л.Є.Купінець // Агроінком. - 2013. - № 7-9. - С. 90 - 95.

11. Яркіна Н.Н. Анализ факторов государственного регулирования деятельности предприятий рыбного хозяйства Украины // Российское предпринимательство. - 2013. - №13 (235). - С. 143 -152.

12. FAO. 2010. Aquaculture development. 4. Ecosystem approach to aquaculture. FAO Technical Guidelines for Responsible Fisheries. № 5, Suppl. 4. Rome. 53 pp.

13. FAO. 2014. The State of World Fisheries and Aquaculture 2014. Rome. 223 pp.

14. Focardy, S.; Corsi, I.; Franchi, E. (2005): Safety issues and sustainable development of Europeanaquaculture: new tools for environmentally sound aquaculture. In: Aquaculture 13, 3-17.

15. Frankic, Anamariya & Hershner, Carl (2003): Sustainable aquaculture: developing the promise of aquaculture. In: Aquaculture International 11 : 517-530.

16. SustainAqua - Integrated approach for a sustainable and healthy freshwater aquaculture (2009). SustainAqua handbook - A handbook for sustainable aquaculture.

17. Chambers M. Status of open ocean aquaculture in New Hampshire. Open Ocean Aquaculture: From Research to Commercial Reality / M. Chambers,

18. W. Howell, R. Langan, B. Celikkol, D. Fredriksson. – Mexico, 2003. – P. 233–245.

19. Commission of the European Communities. A strategy for the

sustainable development of European aquaculture. 511 final. COM, 2002. – 26 p.

20. Ecological Aquaculture: The Evolution of the Blue Revolution /

21. Costa-Pierce B. A.. – Great Britain. – Blackwell Science, 2002 – P. 101–102.

22. Global Economic Prospects 2010: Crisis, Finance, and Growth. The International Bank for Reconstruction and Development. Washington, DC. – World Bank, 2010. – 167 p.

23. Handbook of Statistics, 2008, – NY Geneva: UNCTAD, 2008. – 468 p.

24. Hishamunda N. Policy and governance in aquaculture: lessons learned and way forward. FAO Fisheries and Aquaculture Technical Paper №. 555 / Hishamunda N., Ridler N.. – Rome, FAO. – 2011.

25. Halwart M. Cage aquaculture – Regional reviews and global overview /

26. Halwart M., Soto D., Arthur J. R.. – FAO Fisheries Technical Paper. – №. 498. Rome, FAO, 2007. – 240 p.

27. Haki. Regional Review on Trends of Aquaculture Development in Europe. Fish Culture Research Institute / Haki. – Szarvas, Hungary, 1999. – 237 p.

28. Impact Of WTO And Trade Negotiations On Fisheries [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.thefishsite.com/articles/863/impact-of-wto-and-trade-negotiations-on-fisheries>.

29. Zakęś Z. National Aquaculture Sector Overview (NASO) study report of Poland / Z. Zakęś // Regional Review on aquaculture development Central and Eastern European Region – 2005. – Rome, 2007. – 84 p.